

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1976
FORFATTER:	Anker Lau
TITEL:	Gensyn med barndommens by
KORT RESUME:	Kolding By. Erindringer ca. 1908-1922

Gensyn med barndommens by

af tidl. folketingsmedlem Anker Lau

Bedgade 67
1260 København K

For os, der er født i Kolding, er byen, dens dejlige omegn og hele trekanten mellem Kolding, Askov og Aabenraa, som dengang var gennemskåret af den gamle dansk-tyske grænse fra 1864 til 1920, noget helt for sig selv.

Vi voksede op med en ganske særlig indstilling til tilværelsen i Danmark. Dengang var en Koldingenser født i byen. Tilflyttere kunne aldrig blive andet end Koldingere.

Det er nu mere end 50 år siden, jeg rejste fra den lille glade by ved fjorden og drog ud i den store verden, som jeg ventede mig meget af, men jeg føler mig stadig som Koldingenser.

Min far, sagfører Edv. Lau, var også født i Kolding, kom allerede som 29-årig ind i byrådet, opnåede 25 års jubilæum i 1913 og blev byens og landets første folkevalgte borgmester i 1914. I 1916 forlod han kun byen af hensyn til sine 3 drenge, da han lod sig vælge til adm. direktør for Ny jyske Købstadkreditforening i Århus, men også han følte sig som Koldingenser lige til sin alt for tidlige død i 1924 kun 65 år gammel.

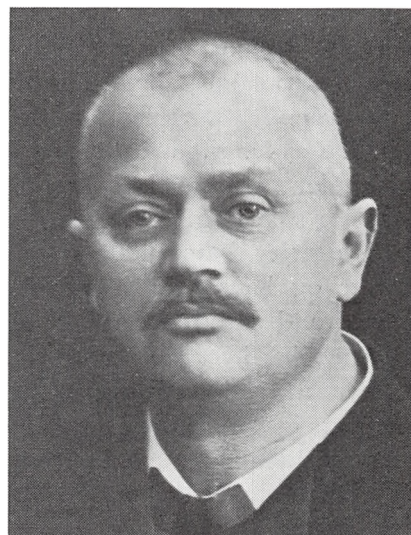
Jeg har ofte spekuleret på, hvorfra det særlige Koldingsind stammer, og om det eksisterer for de yngre generationer. Det er jo allerede længe siden, vore skoler ophørte med at undervise i dansk poesi, litteratur og historie, og de unge i dag, synes ikke at vide meget eller interessere sig for, hvad der skete før den anden verdenskrig. Men vi der er født omkring århundred-

skiftet, og gik i skole hvor Georg Bruun var rektor, vi fik noget med os ind i fremtiden, som lever i os, så længe vi selv lever.

Jeg tror, at Chresten Bergs politiske frihedskamp imod Estrups provisorier, Askov Højskoles grundtvigske frisind og, på den anden side af den daværende dansk-tyske grænse, H. P. Hanssen-Nørremølles kamp i den tyske rigsdag i Berlin for Sønderjyllands genforening med Danmark, er gået op i en højere enhed, og skabte det jeg kalder det særlige Koldingsind.

Alene at gå i skole i Kolding med H. P. Hanssens døtre satte tanker i sving, som aldrig siden forlod os. Tanker vi satte i forbindelse med kongeborgen Koldinghus og dens historie, fra dengang Danmark var en stormagt også mod syd.

Jeg blev født i systemskiftets år 1901 og dette, i forbindelse med fars nære tilknytning til C. Berg og efter Bergs død til tidens andre store venstrepolitikere, I. C. Christensen, Niels Neergaard, Klaus Berntsen, Sigurd Berg og især Enevold Sørensen, den tidligere redaktør af Kolding Folkeblad, som var minister fra systemskiftet til 1909, har vel helt naturligt påvirket min fremtid, også fordi min indtræden i denne verden kostede min mor livet. Selvom min elskelige »Bedste«, mormor, var i mors sted, indtil hun selv døde, da jeg var 7 år, blev min far det faste holdepunkt i min ungdom, og jeg er ham dybt taknemmelig for det Koldingsind han lærte mig, men det må have været

Edv. Lau. Byens og landets første folkevalgte borgmester.

hårdt for ham efter kun 13 års lykkeligt ægteskab i 1901 at stå alene med 3 små drenge.

Fra århundredskiftet op til den første verdenskrig var Kolding en lille idyllisk by med 12–14.000 indbyggere der alle, mere eller mindre, kendte hinanden. Vel var der klasseforskel, men intet classeskel. Man vurderede ikke dengang hinanden efter pengepungen, men mere efter den medmenneskelige respekt, ethvert arbejde fortjener. Det var dengang, det var de flestes mål at få foden under eget bord, efter at en uddannelse gjorde det muligt. Det begyndte i skolen, og den tids lærere følte deres opgave som et kald.

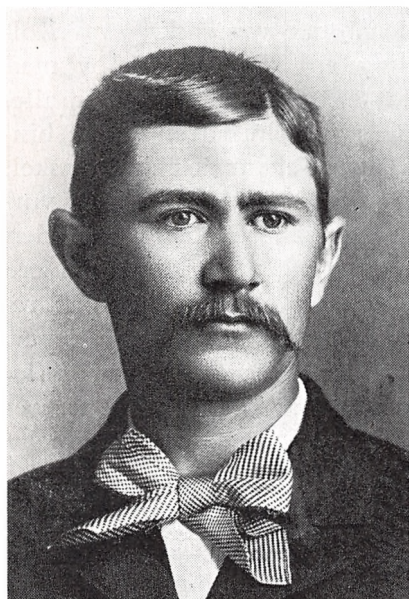
Jeg husker min første skoledag fulgt af tante Johanne Høyer og i 1. klasse modtaget af lærer Karl Hansen og hans smilende kone. Det var to gudbenådede pædagoger. Her fik jeg mange kammerater og vensker for livet, selvom det jo tyn-

der lidt ud i kredsen jo ældre man bliver.

Trods mors død mindes jeg kun en lys og lykkelig barndom omgivet af ovennævnte legekammerater fra skolen og en stor familiekreds såvel på mors som på fars side og familiens mange venner i byen ivoøvrigt.

På fars side husker jeg især hans far, Lorentz Peter Lau og hans anden kone, der altid var sengeliggende. Dernæst fars søster, Ottorine, gift med stationsforstander Jensen i Døstrup, hvor jeg som barn holdt mange dejlige ferier. Fars anden søster Minne og hans bror Theodor, der udvandrede allerede i 80erne til Amerika, hvor de skabte sig en fremtid med eventyrets glans over sig. I min barndom var de jævnligt hjemme i Kolding, og også dette nærrede naturligvis min fantasi om den store verdens muligheder.

På mors side spillede naturligvis »Bedste« hovedrollen. Hun var enke efter kunstmaler P. Høyer, der døde allerede i

Theodor Lau, bror til borgmester Edv. Lau, som ung i U.S.A. ca. 1880.

1874, og hun var født Deissner og søster til faderen til de syv søskende, der alle levede ugifte sammen i et familiefællesskab.

Familien Deissner med nogle venner. Theodora Deissner blev i 1916 landets første kvindelige overlærer.

De tre brødre var vel, næst Jens Holm, de største kreatureksportører i Sydjylland. To søstre var lærerinder. Den ene, Theodora, blev i 1916 landets første kvindelige overlærerinde. En tredje søster, Anna, handlede med damelingeri, og endelig førte den fjerde søster hus for hele familien. Familien stammer fra franske flygtninge ligesom Deleuran'erne, la Cour'erne, Dujardin'erne o. a. De talte aldrig om deres afstamning, men ved hjemmets opløsning fandt jeg i en sekretær, som jeg arvede, to laksegl med et våbenskjold med tre franske liljer og navnet Deissner. De blev alle meget gamle, mellem 80 og 90 år, og den sidste, Johan, døde i 1961 92 år gammel. De boede i villan på hjørnet af Fredericiagade og Havegade, som de omkring 1908 købte af læge Reumert, tandlægens far og Poul Reumerts onkel.

Mors bror, Vilhelm Høyer, var prokurist på Frøkontoret som oprettedes af bl. a. Carl Stenderup, en bror til den store korn- og foderstof-købmand N. P. Stenderup, der var gift med min mors søster, Marie. De boede dengang i den villa, man endnu kan se toppen af, efter at Palmehaven blev indrettet her. Deres søn, Chr. Stenderup, kom også til at spille en rolle i handelsforeningen og i byrådet, og

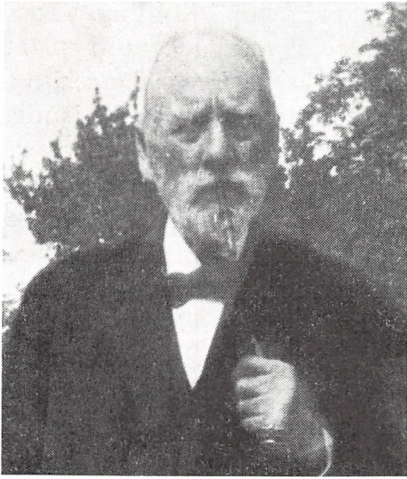
næste generation, Niels Chr. Stenderup, blev senere ambassadør i Australien og New Zealand. Han lever nu i Schweiz og fjerde generation i England. Familiefirmaet, Sydjysk Korn- og Foderstofkomp. A/S, i hvis bestyrelse jeg sad en halv snes år indtil det fornylig blev solgt, var min sidste familiekontakt til Kolding.

Hvor langt man kan huske tilbage, er vel nok individuelt, men jeg har helt klare minder om min »Bedste« adskillige år før hun døde. Jeg husker også fars søndagtur med sine drenge til mors grav på den gamle kirkegård. På hjemvejen besøgte vi altid farfar. Han ejede den lille ejendom, der ragede lidt frem på hjørnet af Brostræde og Søndergade.

Farfar havde deltaget i krigen i 1864, og det hører til mine kæreste minder at have hørt ham fortælle derom. Også dette nærrede Koldingsindet og den historiske interesse hos mig. Hans medalje for deltagelse i krigen gemmer jeg stadig i hans gamle chatol, som nu står i vort hjem.

Hvis dette skal blive noget i retning af et tidsbillede af Kolding fra århundredskiftet til og med genforeningen med Sønderjylland, er der en række begivenheder, foreninger, kammerater og familier, som jeg må omtale selv med fare for, at det

Lorentz Peter Lau.

kommer til at fylde lidt rigeligt.

Det var jo i begyndelsen en tid uden biler i byen. Nok kørte der nu og da, til skræk og rædsel for alle heste, en fremmed bil gennem byen, men vognmand Poulsen i Sdr. Klostergade var den første, der anskaffede en bil til sin vognmandsforretning. Det var meget få, der havde telefon, og petroleumlampen var det almindelige i hjemmene og gaslygten på gaden. Den berømte trommeslager med de vigtigste nyheder husker jeg også. Skulle man udenbys til lands, var der kun DSB på tværs og på langs, hvor alle måtte skifte i Fredericia. Lillebæltsbroen var der ikke tænkt på, men ellers måtte man sejle eller

bruge Dagvognen, der holdt ved »Hotel den Hvide Hest« i Søndergade. Flyvemaskiner drømte man om, men radio og fjernsyn havde ingen fantasi til at forestille sig.

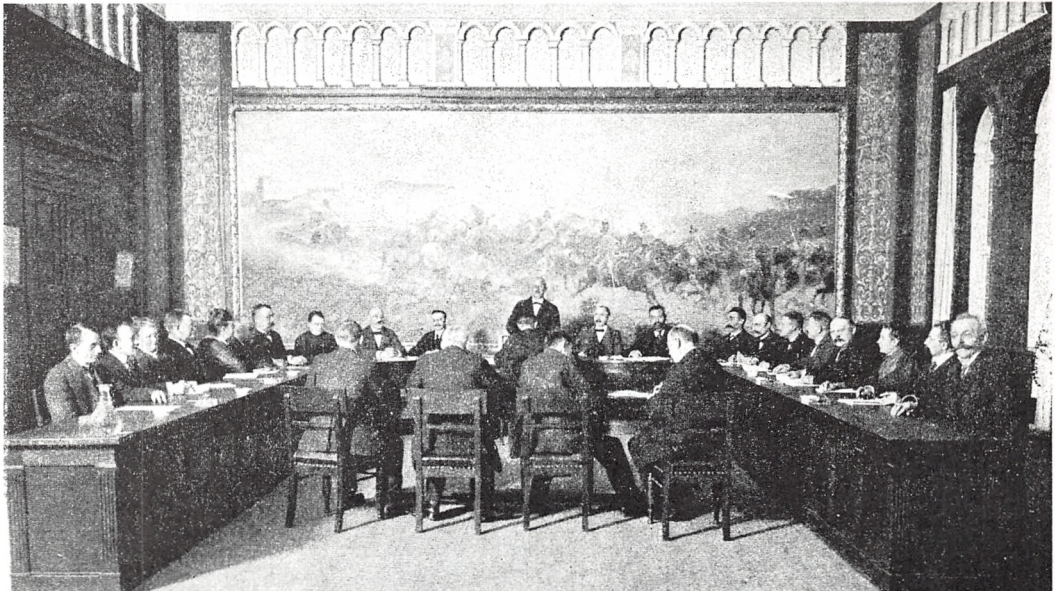
Mine skolekammerater var jo alle børn af Koldingensere eller Koldinger. Flere af deres forældre spillede en rolle i byens råd og foreningsliv. Således var Ejnar Ørkild søn af læge Ørkild og Knud Markussen søn af Maren og Peter Markussen, der drev Højskolehjemmet, hvor den tids venstremøder altid blev holdt i den store sal. Her gik vi børn også hver onsdag til danseskole hos frk. Plenge, der i silkekjole og lange hvide handsker dirigerede dansen, mens fr. Thomsen, der også spillede i Kosmorama, betjente klaveret.

Fru Markussen spillede en betydelig rolle i kvindesagen og partiet Venstre. Hun og læge Ørkild var også medlem af byrådet. På billedet af byrådet mens far var borgmester, ses en stor kreds af dem, der betød noget i kommunalpolitikken.

En række af mine kammerater fra skolen er nu døde. Henning Kyster, søn af skomager Kyster og nevø af Guldsmed Holger Kyster, der kom til at spille en stor rolle for Museet på Koldinghus. Peter

Nielsen, altid kaldet Peter Kronborg, fordi hans forældre drev hotellet af dette navn. Her holdt Forsvars- og Våbenbrødrene til. De havde alle deltaget i de slesvigske krige. Højtideligt afhentet med musik og faner blev far udnævnt til æresmedlem. Henrik la Cour, hvis far havde en gård i Seest måtte hver dag ride til skole på en islænder, der opstaldedes på Thomsens hotel. Hans mor var københavner, og hørte i sin ungdom til kredsen omkring Georg og Edvard Brandes. Ved eksaminer på skolen var hun ofte censor i dansk. I vor skole gik piger og drenge sammen allerede dengang. Jeg husker særlig Inga og Carla Stilling, døtre af kunstmaler Stilling på »Bakkehuset«, Stella Lind, Karen Amdisen m. fl. Denne blanding af drenge og piger gav jo anledning til, at der ofte var børnebal indenfor kredsen. Det formede sig højtideligt efter alle tidens skikke. Skriftlig indbydelse. Visit for at takke. Festrugt, der som oftest var blå matrostøj og hvide handsker, og balkort til at notere navnene på de piger, man skulle danse med. Det hørte sig til, at vi drenge skulle danse mindst een dans med alle pigerne. Ballets højdepunkt var ko-

Byrådets medlemmer 1914-16. Typograf Karl Sørensen. Læge O. Ørkild. Fru Maren Markussen. Dir. Ludvig Hansen (Holmsminde). Fru Anna Hagerup. Møller N. Madsen (Gøhlmanns mølle). Fru Kristine Skjøde. Sagf. Ahrend Petersen. Sagf. J. Viuf. Borgmester Edv. Lau. Faktor P. Rasmussen. Red. Knud Hansen. Vognm. Jørgen Madsen. Arbmd. P. Nielsen. Nationalbankdir. Oluf Bech. Brugsudd. J. P. Jensen. Maskinarb. Frands Sørensen. Fru Kirstine Sørensen. Dir. P. Gregersen. Brygger Møller Nielsen.

tillonen med små gaver i form af hatte, ordner, serpentiner o. m. m. Nogle dage efter ballet var vi atter på visit for at takke.

Når børnenes forældre festede, gik det anderledes til, men ikke mindre stilfuldt, naturligvis alt efter familiernes pladsforhold og økonomiske muligheder.

Det var almindeligt, at man holdt mindst een middag om året for familien og de allernærmeste venner. Det blev forbedt dage i forvejen med kogekone, bordpynt o. s. Påklædningen var efter anledningen, oftest diplomatfrakke, jaket, eller ved særlige lejligheder kjole og hvidt. Damerne bar jo dengang altid lange smukke kjoler. Ved middagen holdtes mange taler, og jeg husker, at far havde en særlig evne for gemytlige taler, hvis stemningen trængte til det. Efter middagen serveredes kaffe og dengang oftest med likør til. Herrerne samledes i een stue og damerne i en anden. Det kom så senere til kortspil, l'Hombre

eller Whist, mens en hyggelig duft af romtoddy bredte sig i stuerne, og damerne talte om det, damer altid har talt om ved sådanne lejligheder. De helt store fester holdtes på hotel Kolding. Jeg mindes adskillige fester her, først og fremmest i anledning af fars byrådsjubileum, og senere afskedsfest, N. P. Stenderups guldbryllup o. m. fl. En skolekammerat, som siden måske kom til at spille den største rolle for mig, var Niels Peter Grunnet. Han var ikke født i Kolding, men da hans forældre kom til byen omkring 1912, gik vi i skole sammen i adskillige år. Vi blev hurtigt gode venner. Da skoletiden var forbi, blev Niels Peter journalistelev på Kolding Avis, og jeg fik min handelsuddannelse hos Kaalund og Henriksen (Kolonial en gros).

Det var jo omkring 1917–22, hvor den første verdenskrig sluttede, og genforeningen med Sønderjylland fandt sted. Man vil forstå, hvad disse begivenheder betød for en levende interesseret

ungdom, netop i Kolding. Vi oplevede krigens udbrud i 1914. Danmarks heldige balancekunst mellem de krigsførende lande, og vore mange besøg ved grænsen både i Vamdrup og ved Frederikshøj. I krigens sidste dage var journalister fra hele Norden samlet her, jeg husker bl. a. Henry Helsen. Man regnede med, at kejser Wilhelm ville flygte til Danmark, men som vi ved, valgte han Holland.

Pressen i Kolding var jo som i andre byer, et blad for hvert parti. Redaktør Thastum for Kolding Folkeblad, Redaktør Aubeck fra det radikale venstreblad. Aubeck redigerede iøvrigt en lille bog om Kolding i 1916, der — læst af mig i dag — synes at undervurdere byens liv dengang. Socialdemokraten med Knud Hansen som redaktør og endelig Kolding Avis med red. Erik Hansen. Den mand, der havde skabt Kolding Avis, var Bertel Møller, som var en fætter til min mor. Han og far var jo rystende uenige i politik, men

Kolding byråd på tur til Løverodde 1895.

Bageste række fra venstre: Kapt. P. Hansen. Købmd. A. Jensen. Konsul Kaalund. Næste række: Fabr. A. L. Johansen. ? Snedker J. Lauridsen. Fabr. S. W. Bruun. Vinh. Chr. Friis. Overretss. Bennetzen. Købmand E. A. Borch. Red. Enevold Sørensen. 3. række: Læge H. Fich. Borgm. Schjørring. Sagf. J. L. Hansen. Købmd. C. Nielsen. Forrest: Sagf. Eduard Lau. Murerm. Hans Nielsen. Maler Carl Jensen.

Menukort fra Hotel Kolding.

 <i>Menu</i> ved „OLD BOYS“ AFSKEDS-MIDDAG for BORGMESTER LAU den 13. Maj 1916. ☉	
SMØRGÅSBORD	ØL & SNAPS
SUPPE COLBERT	OLD MADEIRA
FISKEFILET à la NORMANDI	NIERSTEINER
SLIKASPARGES RØRT SMØR	CHATEAU LEOVILLE
LAMMESTEG COMPOT, SALAT	ST. MARCEAUX SEC.
IS-BOMBE	PALE SHERRY
MOCCA	LIKØR

HOTEL „KOLDING“ - KOLDING

også her viste Koldingsindet sig: det gav aldrig anledning til personligt uvenskab. Af menige journalister husker jeg foruden Grunnet, Rud og H. Hansen fra Folkebladet og Emil Johnsen (Ruge) ved Venstrebladet. Denne kreds kan jeg takke for mange interessante oplevelser under den første verdenskrig.

Erhvervslivet i Kolding var præget af en række større enkeltmandsfirmaer med betydelige lokale købmænd i spidsen. Enkelte skal nævnes, også fordi de nu er fortid. Stenderup'erne, Fabr. Leneth, konsul Jacobsen, konsul Eff, I. I. Christensen, fabr. Kaa-lund, gross. F. T. Henriksen, Hans Have, I. A. Hansen. Disse familier og flere brugte datidens statussymboler: kareter med gummihjul og klokker og en kusk med høj hat. I vor familie var der tradition for, at når der var konfirmation, blev konfirmanden kørt til kirke i Stenderups karet.

To vidt forskellige Koldingstyper, som jeg husker fra min barndom, må omtales her. Den ene er den gamle tids huslæge. Vor læge hed doktor Petersen. Han var en høj hvidhåret mand med bakkenbarter og vifter af smilerynker omkring øjnene. Han skred hver dag gennem byen i sort diplomatfrakke, høj silkehat og sølvknappet stok. Han var med til at bringe mig til verden, men var iøvrigt en læge, man kunne besøge eller tilkalde, også hvis man var så uheldig at blive syg lørdag eller søndag eller om natten, men hans hovedopgave bestod i at aflægge besøg hos de familier, han var læge for og forvisse sig om, at alt stod vel til. Han kendte patienterne, store og små, og alle deres svagheder, og diagnosen var i reglen let at stille i tide, og sygehuset var ikke overbelagt dengang.

Den anden er sagfører og po-

»— nu vårens pragt og ynde forvoalde vi begynde at føre maj i by«.

litiker. Jeg tænker på landstingsmand, sagfører J. L. Hansen, populært kaldet Kolding-Hansen. Han blev — formentlig uberettiget — angrebet for en eller anden politisk handling som gjorde, at han måtte forlade landstinget. Han havde et ejendommeligt ansigt med skæg som en hvalros, og gik altid med en stor og bredskygget hat, som han svingede dybt ærbødigt for alle, der hilste på ham. Han var i adskillige år godt stof for »Klodshans« og »Blæksprutten«.

Kolding var dengang i høj grad også smilets by. Der var en forening for nogle af smilets mænd »vi 15«. Der var en cyklistforening, en kortklub »Old boys«. Endelig var der jo sejlklubben, der eksisterer endnu, og hvor vi unge sejlsportsmænd blev optaget på en temmelig

»fugtig« måde. To venner, Hans Sjodt og Orlof Ehrenskjold havde begge lystkuttere, og vi havde dejlige sejlture på den smukke fjord. Kolding borgerlige Skydeselskab, der nok eksisterer endnu, må ikke glemmes.

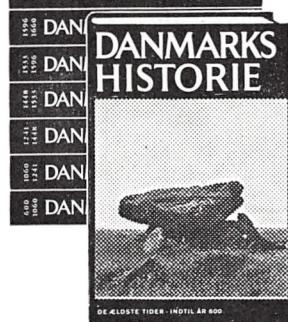
Kolding højere Almenskoles årlige majfest med forudgående kransegilde var i min tid i Kolding en populær, ja næsten en historisk begivenhed med majdronning, junker og baron. Med rektor i spidsen gik hele skolen syngende gennem byen, de første år til Bramdrupskov og senere med sydbanen til Skamlingsbanken.

Kulturlivet i byen udover kirke og skole udfoldede sig på forskellig måde. Mange kunstnere kan vi ikke prale med, men vi havde malerne Anton Schrøder og Chr. Daugaard og så dig-

Århundredets største DANMARKS HISTORIE

DANMARKS HISTORIE - REGISTER	
1937	DANMARKS HISTORIE 14
1933	DANMARKS HISTORIE 13
1879	DANMARKS HISTORIE 12
1850	DANMARKS HISTORIE 11
1784	DANMARKS HISTORIE 10
1721	DANMARKS HISTORIE 9
1668	DANMARKS HISTORIE 8

- skrevet for Dem og Deres børn - mageløst illustreret, i farver og sort/hvid. Ny revideret og ajourført udgave i 14 bind + gratis registerbind.

Tegn subscription i dag og læs Danmarks Historie - bind for bind.

Pr. bd. á ca. 500 sider.
Smukt indb. **69,50**
(alt ca. kr. 973,00)

POLITIKENS FORLAG

Hvor meget ved De om Kingo, Kierkegaard og Kløvedal?

DANSK LITTERATUR HISTORIE

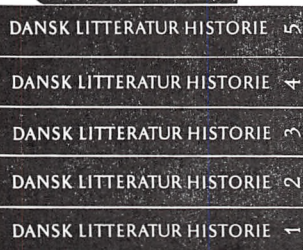
- nu i 6 bind, delvis ny-skrevet og helt ajourført.

Bind 1 er udkommet. Alle 6 bind kommer indenfor ét år.

Nu 82.000 ekspl.

Pr. bind á 500 sider, gennemillustreret.
Smukt indb. **80,00**
(alt ca. kr. 480,00)

POLITIKENS FORLAG

MUNK

HELLIGKORSGADE 5 . 6000 KOLDING . TLF. (05) 52 03 77*

BØGER PAPIR

MALERNES ANDELS SELSKAB

Riberdyb 1 - Kolding
Telefon 52 21 36

teren Otto Wang (Poul Frost-Hansen), der var meget begejstret for Paris, men iøvrigt skrev i en stil, der kan minde om Herman Bang. I denne forbindelse skal dog også nævnes red. Harald Schrøder og visedigteren Hannibal Marcus. Derudover spillede Dramatisk Selskab, Kolding Musikforening og Forskønnelsen i Marielund en kulturel rolle foruden teaterselskaber med Otto Jacobsen og Gerda Christoffersen i spidsen. Jeg mødte her mange af vort lands største kunstnere på dramatikens og sangens område. Lad mig nævne Peter Cornelius, Herold, Bodil Ipsen, Mantzius, Olaf og Johannes Poulsen, Gunnar Tolnæs o. m. fl. Jeg har set Holger Drachmann i Marielund og fik en aften i Palmehaven en dans med Clara Wieth (senere Pontoppidan). Hotel Kolding har en lang og bevæget historie. I begyndelsen af århundredet var værelse nr. 23 berømt. Iflg. Harald Schrøder skrev Drachmann her »Dansen på Koldinghus«. Bjørnstjerne Bjørnson foretog her for sin Karoline, den tale han dagen efter skulle holde på Skamlingsbanken ved det historiske møde. I klart vejr kunne man herfra i kikkert se Knivsbjerg ved Aabenraa. Det var jo tyskerne tilsvarende samlingssted. Herman Bang har også boet på nr. 23 og skrev bl. a. sin berømte roman, »Michael«. Om Kolding sagde Herman Bang: »Kolding inspirerer, Kolding har den beroligende tradition over sig«.

Det er vel et spørgsmål, om dette kan siges om byen i dag.

Når Poul Reumert som ung holdt ferie i Kolding, boede han naturligvis hos sin onkel, læge Reumert i villaen på hjørnet af Fredericiagade og Havegade, som familien Deissner senere overtog.

I denne by og den før omtalte trekant Kolding—Askov—Aabenraa oplevede jeg min barndom og ungdom, og selvom det nok vil være svært for de unge i dag at forstå denne baggrund for min senere tilværelse, håber jeg, at der endnu er Koldingensere eller Koldinger, som vil nikke genkendende til den tids glade, levende og traditionsrige by.

Genforeningen med Sønderjylland og kongens ridt over grænsen og festen på Dybbøl var den sidste historiske oplevelse i Kolding. Vi, der har oplevet det, glemmer det aldrig, og har svært ved at forstå, at de unge i dag, trods de mellemliggende 50 år ser temmelig ligegyldigt på dette stykke Danmarkshistorie.

Nu er der jo trods generatonskifterne det til fælles mellem al ungdom, at man ser fremad, man vil videre, bort fra de små forhold og ud i verden for at skabe sig en fremtid og søge lykken.

Jeg mindes en aften i Palmehaven i 1921. Niels Peter Grunnet og jeg sad ved vort sædvanlige bord. Vi var lige kommet hjem fra vor første ferierejse til udlandet. Kronen var jo dengang guldvaluta, og vi havde store oplevelser for små penge i danske kroner. Efter al den romantik, der lå i det østrigske kejserriges opløsning, wienerbørnenes ophold i Danmark, og al den operettemusik, der fra »Scala« i København også nåede Kolding, havde der jo ikke været tvivl om, at Wien måtte være målet, og det blev en tur, der hos mig skabte en længsel efter at genopleve Wien, men der skulle gå 30 år, før forholdene gjorde det muligt.

Vi to sad her og nød musikken under Felix Marcus' ledelse, og foruden operetterne mindes jeg Tosellis serenade, som et af Felix' glansnumre. Når jeg hø-

rer den i dag, er jeg stadig i tanker i Palmehaven i Stenderups gamle ombyggede villa, hvor jeg som barn fejrede juleaften i familiens kreds. Niels Peter og jeg talte længe om, hvornår vi igen skulle sammen til udlandet. Niels Peter stod overfor at skulle tiltræde en stilling ved det konservative blad i Svendborg, og jeg skulle i 1922 aftjene min værnepligt ved marinen, så vi måtte jo se ind i en uvis fremtid. England hørte jo til de sejrende magter, og London var endnu centrum i det engelske verdensrige. Den by måtte vi opleve, og vi opstillede et lille dokument, hvor vi lovede hinanden at mødes i London om 5 år. Det blev nu aldrig til noget, men det viser den udlængsel og de fremtidsdrømme, der lå i os, ja vel iøvrigt i de fleste unge efter krigens afslutning.

Efter aftjent værnepligt blev jeg i København indtil denne dag, men stadig i nær kontakt med venner fra Kolding, der efterhånden samledes her. Niels Peter Grunnet kom dog først til København i begyndelsen af trediverne, og vi måtte opgive vort møde i London. Han blev imidlertid kendt som chefredaktør for Pressens Radioavis i over 30 år, og hans stemme lød også fra Stockholm under besættelsen, hvor han sørgede for udsendelser fra den frie verden til Danmark. Han døde desværre for få år siden.

Her burde jeg måske slutte dette tidsbillede fra barndom og ungdom, men for at vise Koldingsindets holdbarhed og alsidighed, vil jeg dog omtale nogle oplevelser efter, at jeg forlod byen.

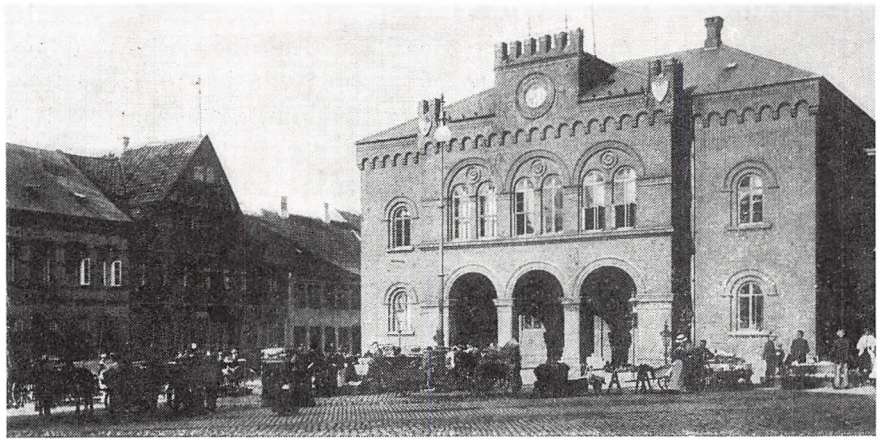
På strøget i København mødte jeg i 1924 lykken. Hun hed Gudrun og var sammen med sin søster, som jeg kendte gennem

Hans Sjødt fra Kolding. Siden hed hun altid Gukke, og det varede ikke ret længe, inden Koldingsindet smittede hende, og hun blev en af de ivrigste til at samle venner fra Kolding i vort hjem. Vi holdt sammen siden, og oplevede i august i år vort guldbryllup.

På initiativ af den ægte Koldingenser højesteretssagfører Oskar Fich dannede et par hundrede gamle elever og lærere fra Kolding højere Almenskole i trediverne »Koldingensersamfundet«. Men forholdet mellem Koldingensersamfundet — hvis formand jeg var i nogle år — og vor gamle skole var en tid ret spændt, og da man i slutningen af trediverne fandt på at ombygge skolen og fjerne portalen og den gamle trappe, som alle vi gamle elever har betrådt, udspandt der sig en ret skarp polemik i Koldingbladene mellem os med højesteretssagfører Fich i spidsen og nogle lærere, den daværende rektor og borgmester Knud Hansen, der var ude af stand til at forstå vore følelser.

I min tid som formand holdt vi årlige majfester her i København efter eksempel fra skolen med majdronning, kransegilde og alle de gamle sange. Der er nogle af disse, jeg særlig mindes. Den ene foregik hos Josty i Frederiksberg Have. Her spillede Poul Kiørboe — søn af pastoren i Kolding — og operasangerinde Ely Hjalmar sang skolens sange. Den anden holdt vi i den lille historiske restaurant Jægerhytten ved Sjæls Sø. Mens vi sang »Så lad da Kolding skole o.s.v.« kom pludselig billedhuggeren Johs. Bjerg ind til os og spurgte, om han måtte synge med. Det blev en festlig sommeraften i de romantiske omgivelser ved skov og sø. Den tredie jeg vil omtale foregik i Kamra Rahbek's stuer i Bakkehuset, med digteren Carl

Kolding Rådhus før sidste ombygning.

Dumreicher der talte og læste digte.

Kgl. skuespiller Thorkild Roose deltog også nu og da i vore sammenkomster. Han boede på sine gamle dage i Trørød ved Vedbæk. Han gik sine ture med en gammel murerkasket på, og når han kom forbi vort sommerhus i nærheden, fik vi ofte en hyggelig snak om det gamle Kolding.

Jeg stødte iøvrigt på Kolding i næsten alt, hvad jeg foretog mig. I Folketinget sad jeg i adskillige år sammen med borgmester Knud Hansen og hans søn Rasmus, der senere blev forsvarsminister. Vagn Bro blev en af mine gode venner. Min kone og jeg havde i mange år den skik — der delvis eksisterer endnu — en 3—4 gange om året, når Folketinget var samlet, at se en kreds af kollegerne hjemme hos os. Her var Vagn Bro ofte med, og disse aftener prægedes af hans særlige lune humor og Koldingsind.

Fhv. minister Per Federspiel har også tilknytning til den foran omtalte trekant omkring Kolding. På mødrene side var han i familie med den Nutzhorn, der var en af grundlæggerne af Askov Højskole. Han var også beslægtet med Chresten Berg og dennes svigersøn Christensen-Randers, den nu afdøde leder af de bergske blade. I Fol-

ketinget mødte jeg naturligvis også H. P. Hanssen-Nørremølles datter, fru Refslund Thomsen.

Tre søskende af familien Bjørner mødte jeg både i Københavns borgerrepræsentation, i Folketinget og i Grosserer-Societetets komite på Børsen. Det sidste sted var den yngste, Dan Bjørner, formand i adskillige år, og vi fandt ud af, at familien Bjørner var beslægtet med Konrad Jørgensen, der på det endnu levende trykkeri udgav Højskolebladet. Dan Bjørners mor var søster til Konrad Jørgensen, og hans forældre blev forlovet i lejligheden på 1. sal i Slotsgade.

Forbavsende for os var det at støde på Kolding i Firenze omkring 1950. Gennem min kones veninde Anita Freytag f. Reumert kom vi til at bo i Anne Sofie Reumerts kunstnerpensionat. Hun var selv en habil billedhuggerinde. Da vi ankom, spurgte hun straks, om jeg var fra Kolding. Hun kunne huske navnet Lau. Det kunne jeg kun bekræfte, og så viste det sig, at også hun var fra Kolding, datter af lægen, søster til tandlægen og kusine til Poul Reumert. Hendes barndomshjem var jo så Deissners villa i Fredericiagade/Havegade. »Eksisterer den gamle elevator fra køkkenet i kælderen op til spisestuen endnu« spurgte hun. Også det kunne

jeg bekræfte. Hun var en strålende vejviser i denne dejlige by og udfoldede hele sit Kolding-sind.

En aften for nogle år siden fløj tankerne igen hjem til Kolding. Digteren Hans Hartvig Seedorff var blandt vore gæster. Ved bordet kom det tilfældigt på tale, at jeg var fra Kolding. Det gav et sæt i Hans Hartvig. Vi drak straks dus, og så fortalte han — der nu er over 80 — med sin enestående og ungdommelige evne til at gøre gamle begivenheder levende. Det var i 1922. Han og digteren Jørgen Vibe rejste rundt og læste egne digte. De skulle jo tjene til føden. Det blev en stor succes i Kolding, og familien Kelstrup og andre sang- og kunstglade mennesker indbød de to unge digtere aften efter aften, og det festlige Koldingbesøg kom til at vare i 8 dage, og digterparret blev fulgt til toget af en stor kreds af nyerhvervede venner. »Den by glemmer jeg aldrig«, sagde Hans Hartvig. Han var da også medunderskriver på opfordringen til at genopføre Koldinghus i den gamle skikkelse fra før branden i 1808.

En aften fornylig sad jeg og bladede i min dagbog, som er illustreret med tusindvis af egne fotografier — og jeg faldt i staver over nogle billeder fra den 29. august 1959. Den dag ville far være blevet 100 år. Hvad der dengang var tilbage af familien samledes med borgmester Beirholm, folketingsmand Vagn Bro og redaktør Behrens fra Folkebladet om morgenen ved graven på den gamle kirkegård, og om aftenen med damer og digteren Otto Wang, der havde skrevet en smuk kronik om far i bladet, til en mindefest på Hotel Kolding i de samme lokaler, hvor der i tidens løb er holdt så mange familiefester. Det blev en

Det let fremspringende hus på hjørnet af Søndergade og Brostræde.

smuk aften, med mange taler om fars indsats i de mange år han boede i Kolding. Om aftenen var rådhuset illumineret. Helt naturligt faldt dette lille vers mig i pennen:

»Så drømmer jeg mig tilbage til barndommens lyse land, til ungdommens glade dage til byen ved skov og ved strand«.

Vi to besluttede et gensyn med min barndoms by for at se, hvad der var tilbage af det, som var.

Vi tog toget, og indkørslen forbi Strandhuse og langs fjorden var jo dejlig som altid. C. Berg står stadig på Banegårdspladsen, og forandringerne i Jernbanegade op til Rådhuset er kun små, når man lige ser bort fra Bertram Knudsens livsværk, »Saxildhus«, men ellers — er meget forandret, som kunne være

bevaret. Mange steder har cement og glas, supermarkeder og parkeringspladser ødelagt det gamle miljø. Således er min bedstefars hus i Brostræde lavet om til supermarked og fars hus i Sdr. Klostergade, hvor jeg selv blev født, er nu parkeringsplads for F.D.B. Kun få steder er, som de var, men livet skal jo leves og tiderne skifter. Trods alt er Kolding en levende by, hvor meget udvikles, som måske er med til at præge Danmark mere end for 50 år siden.

Men det gamle Kolding — dens mennesker og minder — må nu søges på den gamle kirkegård.

På hjemvejen nød vi endnu engang synet af fjorden — et kik til Skamlingsbanken — og Strandhuse, hvor vi engang drømte om at bo, når vi blev gamle.

